

**United States Holocaust Memorial Museum.**

**Rozhovor s Helgou Smékalovou**

**RG-50.675.0043**

**Dobrý den.**

Dobrý den.

**Můžete se mi prosím představit, jak se jmenujete?**

Jmenuju se Helga Smékalová, narozená osmadvacátého října devatenáct set třicet, za svobodna jsem se jmenovala Deutschová, a žiju s krátkýma výjimkama pořád v Olomouci.

**My jsme byli u vás před několika měsíci...**

Ano...

**A vy jste nám vyprávěla vaše zážitky, které se dotýkají rodiny a okolí v období před Druhou světovou válkou a hlavně v období Druhé světové války. My jsme zde proto, abychom zaznamenali tyto vaše vzpomínky. Mám s sebou i poznámky, které jsme si udělali n základně té první návštěvy u vás, tak je možné, že se k nim budu teď během toho rozhovoru vracet. Můžu se vás tedy zeotat na řadu otázek, které se dotýkají vašeho života?**

No jistě.

**Z jaké rodiny pocházíte, můžete nám popsat vaší rodinu, maminku, tatínka?**

No pocházím ze smíšeného manželství, moje maminka byla nežidovka, tatínek byl žid. Maminka pocházela ze šesti dětí, ale protože její maminka při porodu šestého dítěte umřela, tak maminku si vzala k sobě do Znojmi... do Znojma babička s dědečkem, to byli rodiče jejího... její maminky... a doma zůstali ještě dvě sestry a dva bratři, protože to nejmladší dítě umřelo i s maminkou. Takže maminka vyrostla u babičky ve Znojmě...

**A maminka byla Češka nebo Němka?**

No, to byla taková... už i tehdy, ona byla narozená devatenáct set devět, ale protože tatínek... její tatínek byl obchodník, tak uměla česky i německy.

**Jak se jmenovala?**

Hedvika rozená Březinová.

**A co dělal váš tatínek?**

Tatínek byl narozený ve Vídni, protože babička se provdala se Aljoše Deutsche, pravděpodobně to byl sňatek uzavřený, jak bylo v židovských rodinách zvykem, přes dohazovače, ale celkem to manželství muselo být spokojené. Narodily se z něj dvě děti, jenomže dědeček zemřel za války v lazaretu na zranění, a babička se s oběma dětma vrátila sem do Olomouce k svým rodičům, kteří

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

měli dům v tehdejší Štefánikově ulici, dneska třída Prvního Máje. A tatínek navštěvoval reálku, jenomže když tady byla epidemie španělské chřipky, tak on se nakazil a měl určité... vyléčil se sice, ale měl určité nervové následky, a tak se živil obchodováním s kancelářskými potřebami, jako cestující... prostě jezdil po firmách a rozvážel jim... to bylo vlastně až do roku třicet devět nebo čtyřicet, kdy tady s tímhle musel přestat. A protože se léčil u doktora... tuším, že se jmenoval Jelínek, ale to nevím určitě, a protože ten už mu nemohl předepisovat léky, tak mu židovská obec olomoucká zařídila pobyt v Praze v židovské nemocnici, kde byl vlastně až do konce, kdy v pětačtyřicátém roce zemřel. Začátkem roku čtyřicet pět.

**Já bych se ještě rád vrátil do toho předválečného období...**

Ano.

**Vůbec k vaší rodině, vy jste hned na začátku řekla, že pocházíte ze smíšeného manželství, je to... bylo to manželství i takto vnímáno v té době, kdy se maminka s tatínkem vzali nebo když vy jste byla malá a dospívala jste, vnímala jste to jako něco zvláštního nebo neobvyklého, že maminka...?**

Ne, totiž maminka když se s tatínkem vzali, tak konvertovala k židovské víře, jenomže v devětatřicátém roce, jak to tak začalo, tak naši usoudili, že možná mě tím zachránili, tak přestoupili oba ke katolické víře a mě nechali pokřtít. Ale do té doby prostě... já jsem chodila do židovského náboženství, dneska už si z hebrejštiny pamatuju jediné slovo, a sice gana – zahrada... Ale jinak já jsem se kamarádila s židovskými děčkama, křesťanskými děčkama, do té doby, než začalo tady tohleto, tak se nějak... nějaký rozdíl vůbec nepociťoval. Asi tak, jako jsem měla dvojjazyčnou výchovu česko – německou, tak nějak nebyl nějaký rozdíl mezi... alespoň jako děcka jsme to nepociťovaly.

**A byla jste svědkem před válkou nějakých protižidovských nálad, nebo nějakých narážek proti židům, třeba ve škole nebo na veřejnosti někde?**

Ne, ve škole v žádném případě, první taková byla... a to si neuvědomuju, v kterém roce to bylo, my jsme bydleli... Ta Štefánikova je ulice, kterou projíždí tramvaj z nádraží k městu, a naproti byly Hanácké kasárny. Čili to byla taková spojnice, jedna z hlavních tepen, a tam jednou šel průvod Němců s těmi pochodněmi a prostě s křikem a řevem, a to jsme se opatrně dívali z okna, která vedla právě na tu Štefánikovu ulici. To byl první... ve škole nemůžu říct, nebyly naprosto žádné nějaké narážky, nic. Prostě děcka jsme se kamarádili, bez nějakých rozdílů, vím, že tam byly děcka... akorát jedno bylo, když byla první třída, tak pan učitel Rosík řekl... tak vyvolal pár děvčat – vy půjdete do druhé třídy, pár jich zůstane tady, a ostatní můžou jít domů. A pak jsme se dozvěděli, že katolické děti... že přišel pan katecheta a učil je náboženství, a co byli československého náboženství, ti šli do druhé třídy. Ale to byl prakticky první jediný nějaký rozdíl, jinak do té doby naprosto nebyl žádný rozdíl mezi děčkama. Já jsem měla třeba kamarádky i německé děti a české, protože já jsem měla dvojjazyčnou výchovu, takže k nám chodily děcka a hráli jsme si normálně. Všecko se odbývalo... protože babiččin byl napravo, náš byl nalevo, a mezi tím byla dlouhá chodba, čili tu chodbu jsme okupovali tam jsme si hráli.

**Říkala jste, že jste viděla z okna tento pochod, s těmi pochodněmi a tak dále...**

No.

**To bylo ještě před válkou nebo už po okupaci?**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

No já spíš mám dojem, že to bylo ještě před příchodem Němců.

**A kdo to byl v tom průvodu?**

To byli nějací... nevím, jestli to byli čeští fašisti nebo Němci, to si tak... byl tam nějaký řev a pochodovali s těma pochodněmi. No a naši dost říkali, že to... dívali se na to se strachem. Já jsem tomu nerozuměla, ale naši pokud mluvili, tak říkali, že to není dobré, ale nějak blíž o tom nic nevím. Když jste se ptal, jestli mám nějaké vzpomínky, tak jsem si toto vybavila.

**Vzpomenete si, jaký třeba hesla provolával ten dav?**

Ne, protože byla zavřená okna, tak i přesně to nějak splývalo, to nevím.

**Popisujete to soužití česko-židovsko-německé poměrně idylicky před válkou, že jste si vlastně nebyla vědoma těch rozdílů... Jakým způsobem se toto proměnilo po okupaci Československa?**

No první bylo, že přišla do třídy paní řídící a řekla... Vyvolala mě ven a řekla, „Běž domů a doved' tatínka nebo maminku,“ tak já jsem šla domů, dovedla jsem maminku, a bohužel paní řídící jí řekla... to bylo někdy začátkem října, já jsem akorát nastoupila do čtvrté třídy, že bohužel poslali dotaz na ministerstvo, ale i jako míšenka i jako pokřtěná že dál do školy chodit nemůžu. No a tím skončila moje školní docházka a tím vlastně skončilo víceméně... párkrát přišly děvčata ze školy a donesly mi nějaké úlohy, ale to pak skončilo, zřejmě jim rodiče řekli, že je to nebezpečné, tak tím pádem skončily veškeré moje společenské styky.

**Vy jste zmínila, že vás rodiče nechali pokřtít a sami přestoupili ke křesťanské víře.**

Ano.

**Jakým způsobem se to odehrálo? Vy jste byla třeba u toho, když přestoupili na křesťanskou víru, byl tam nějaký rituál nebo tak něco?**

No předtím ještě jsem začala s děckama ve škole chodit na náboženství, no, a... Potom vlastně přestalo, protože jsme nikam víceméně nesměli chodit, tak nějak skončily i tyto kontakty.

**V kterém roce jste byla pokřtěna?**

V roce třicet devět.

**A kde se to odehrálo, ten akt?**

No dómě, v katedrále svatého Václava, tak... Abych vám to jako neolomoučanům vysvětlila. Protože...

**A byla jste sama, nebo byl ještě někdo jiný v tu chvíli křtěn?**

No byli tam jako moji kmotři, doktor Němec a jeho paní, kteří mi byli za kmotry, ale...

**Věděla jste ještě o někom jiným, kdo byl v podobné situaci jako vy a nechal se pokřtít takhle? Před válkou?**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ne. Ne, protože pokud jsem chodila... pokud jsem se stýkala s těmi židovskými dětmi, tak ty nebyly... žádné nebylo ze smíšeného manželství.

**Kdy jste byla vyloučena z té školy?**

To bylo.. třicet osm... třicet devět... čtyřicet... čili... doklad o tom mám – v roce čtyřicet.

**Byl ještě někdo další vyloučen stejně jako vy?**

Byla tam ještě Edita Poláková, která chodila krátkou dobu s náma do třídy, ale s tou jsem se nějak blíž neznala, s tou jsem se znovu pak setkala zase v Terezíně. On ten její tatínek byl takový, takový trošku divný, takový hrozný suverén a ona nesměla se s nikým kamarádit. A tak... on i třeba, i když jsme byli v Terezíně, tak přišel k nám... ona byla s námi na pokoji, krátkou dobu, pak byla přeložena někam jinam... on přišel k nám na pokoj a začal nás dirigovat. Jenomže tam jsme měli jakko vychovatelku paní Grushoferovou, a ona ho vyprovodila. A řekla mu, ať radši nechodí.

**Ještě... ještě někdo další byl vyloučen ze školy?**

Ne, kromě těch dětí, s kterými jsem původně se stýkala, a pak opět jsem se s nimi setkala v kroužku, protože moje babička... protože už židi museli ve velké většině opustit svoje byty, a neměli možnost často si vařit, tak židovská obec zřídila společnou vývařovnu. A moje babička jako vyučená kuchařka tam taky vařila, a přitom se nějak dozvěděla, že židovská obec zřídila pro děti, které byly vyhozené ze školy, takzvané kroužky. A tak mi to zařídila, že jsem chodila na Šibeník do kroužku k paní učitelce Ryšavé, jenomže to bohužel netrvalo dlouho, protože začaly transporty a ona byla zařazena do jednoho z prvních, takže kroužky skončily.

**Ona... myslíte ta paní Ryšavá? Nebo kdo byl zařazen?**

No ta paní Ryšavá jako první... odcházela mezi prvními transportem, takže kroužek skončil.

**Vzpomenete si na nějaké spolužáky z toho kroužku?**

Vzpomenu – Beňa Fischl, ten jediný... ta rodina stačila ještě emigrovat do Ameriky, takže Beňa s tím... tam byl krátkou dobu. Petr Taussig, Pavel Neumann a Berta Abelová... Z těch přežil jenom Pavel Neumann, ale bohužel taky už je mrtvý, s tím jsem se ještě po válce stýkala nějakou dobu, ale... Chodil ke mně na návštěvu i s manželkou, to totiž byla náhoda – Miriam, se kterou jsem se seznámila, ona byla taky židovka a seznámily jsme se vlastně v práci... Jednou přišla a říká mi, „Ty znáš nějakýho Pavla Neumanna?“ Říkám, „Pavel Neumann? No to byl spolužák z kroužku,“ „No on má tady kousek ode mě tchýni a když jí jde navštívit, tak se stavuje u mě,“ říkám, „Je, tak ho pozdravuj a když se staví, ráda ho uvidím,“ no tak jednou Pavel přišel, pak začal... říkám, „Pavle, doved' i manželku,“ tak jsme se nějak spřátelili, bohužel je to asi pět šest let... zemřel. Bohužel když je člověk v tomhle věku, tak je nepříjemná jedna věc – že mu postupně umírají všichni přátelé.

**Vy jste říkala, že jste museli opustit školu, že v určitou dobu židé museli opustit jejich domovy, jaké nařízení se ještě dotkly židů po příchodu Němců?**

No tak zaprvé i nám sebrali ten babiččin dům, nás vystěhovali a dostali jsme pokojíček ve Štefánikově číslo čtyři, v domě paní Spielmannové, to byla jedna věc, potom že jsme nesměli chodit do parku, jezdit tramvají, vzpomínám si, že potom po válce Brochovi kluci, když se vrátili, tak se bavili tím, že

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

říkali... že sedli na tramvaj – tehdy jezdila tramvaj jenom od nádraží ke hřbitovu nebo k nemocnici – a že si jezdili třeba hodnu tou tramvají, nahoru a dolů, že si užívali, že mohli jezdit neomezeně tou tramvají. Teď navíc byla jedna věc – když začali potravinové lístky, to nevím přesně, v kterém to bylo roce... tak židi dostali potravinové lístky označené razítkem „Jude“ a dostali jsme jenom základní potraviny. Že nedostali jsme třeba vajíčka, maso, mléko, máslo... to všechno... bonbony, cukr jenom omezeně, takže vlastně jenom úplně základní potraviny. A nakupovat jsme směli jenom v určitých obchodech a jenom v určitou dobu. Takže to bylo další z těch omezení. To si zase vzpomínám, že po válce, když jsem se vrátila... tehdy nebylo máslo v kostkách jako je dneska, v mlékárně byly konve s mlékem a nakupovat se chodilo s konvičkou a prodavačka vám nalila mléko. Máslo bylo v takových velkých blocích, ona ukrojila, zabalila vám to do papíru a šli jste domů. A dali jste lístky a peníze, jsem zapoměla říct... A já jsem šla z té mlékárny a já jsem na to máslo měla takovou chuť, že jsem prostě nakousla ten balíček a tak jsem z toho ulizovala to máslo. Já jsem přišla domů a maminka říkala, „To jsi nemohla počkat až doma, vždyť bych ti to byla ukrojila,“ – „Mami, já jsem na to měla takovou chuť já už jsem to nemohla vydržet.“

**Jak jste byli vyrozuměni, že už nesmíte na tato veřejná prostranství, do tramvají a tak?**

No to vyšlo nařízení, se kterým nás pravděpodobně židovská obec seznámila nebo... To už já nevím, noviny jsme neodebírali, ale prostě... Byly zřejmě vyhlášky, a na tramvajích, na kinech, na divadlech a všude byly vyvěšené plakáty, „Židům vstup zakázán,“ takže kdy ne jinak... To bylo na tramvajích, to bylo na vchodu do parku prostě, na kinech....

**Rovněž jste zmínila, že váš otec byl nemocen a že v určitou dobu nemohl být dál léčen...**

Ano.

**Jak... můžete nám to popsat, co se stalo?**

No prostě, lékař mu řekl... a on potřeboval určité léky, a když přišel k doktorovi, tak doktor mu řekl, „Pane Deutsch...“ já vím, že tehdy přišle domů a říkal, „Já nevím, co budu dělat, mě už doktor léčit nebude...“ no tak se obrátil na židovskou obec, která vlastně byla jediným kontaktním místem, a ti mu zařídili léčení, protože v Praze židovská nemocnice byla...Zrovna teď v posledním čísle Terezínské iniciativy byla výzva, jestli někdo z pacientů této nemocnice žije, aby se ozval, jenomže bohužel tatínek už nežije.

**A vzpomínáte si, když on přišel domů od toho doktora, co on říkal, proč ho dál ten doktor neléčil nebo co...**

No prosím vás, to už jsme věděli, že jsme lidé druhé kategorie, čili že se musíme smířit s určitými omezeními. To už jsme to věděli.

**A on odmítl... nebo nemohl předepsat tatínkovi léky nebo jak to bylo?**

No tatínek přišel a říkal, „Tak doktor už mě nemůže léčit, nemůže mi předepisovat léky,“ no zřejmě dostali od nějaké jejich profesní organizace taky nebo vyšla nějaká vyhláška, to já už nevím... Prostě přišel zpátky, že doktor už ho léčit nemůže.

**Jak se k vám za této situace chovalo okolí, sousedi nebo lidé ve vašem okolí?**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

My jsme se prakticky s nikým nestýkali, nebo nikdo se... řekla bych to přesněji – přestali se lidé stýkat s námi. Protože už to bylo nebezpečné. No a potom tatínek odešel do té Prahy, maminka musela nastoupit do práce a pracovala v tiskárně Igo, v knihárně... no já jsem byla doma, já jsem se prakticky bála vycházet na ulici, protože jsem měla jednu velice špatnou zkušenost, když jsem označena hvězdou šla po ulici a začala mě mlátit a honit skupinka německých děcek. Tak já už jsem... prostě byla jsem pro ně lovná zvěř. Tak jsem se bála chodit na ulici. Potom jsme se, když dědeček umřel, tak teta která ten domek zdědila, ale měla svůj byt ve městě, nabídla mamince, ať se nastěhujeme sem, tak jsme se tu nastěhovali. Jenomže já jsem zase trčela doma a nevylezla ven a sice proto – tady byla řada děcek, i mého věku, mladší, starší... jenomže, v první řadě se vás děcka... a ne ve zlém úmyslu: „A kam chodíš do školy, do které chodíš třídy?“ a já jsem neměla co jim říct. Tak jsem se radši izolovala a seděla jsem doma. Protože co jsem jim měla říct. Ono tady takovéto separování, nebo takové to uzavírání se, v nás zůstalo vlastně i po válce...

**Říkala jste, že vaše babička před válkou vlastnila dům.**

Ano.

**Měla v něm i nějaký obchod?**

Dole byla hospoda, ale ona jí pronajímala. Tu hospodu původně provozoval její otec, jako můj pradědeček, ale když umřel, tak ona už to dál neprovozovala a pronajímala to nějakým lidem.

**Jak... jaký byl osud toho jejího obchodu a domu, za války?**

No to právě... původně před válkou to měli nějakí Kozákové, kteří měli kluka stejně starého jako já, s tím jsme si hráli, velice... spolu jezdili na kole neboli na koloběžkách, chodili jsme společně do školky, jenomže potom ten dům koupili nějakí Tycovi, dali jim výpověď a provozovali tu hospodu sami. Ti...

**No to koupili od babičky?**

Ne, nějak... babičce to sebrali jako židovský majetek a oni... já nevím, jakým... Když jsem se potom zajímala o restituci a potřebovala jsem výpis z pozemkové knihy, tak tam oni byli zapsaní jako majitelé... Tyc... já nevím křestní jméno, a Aloisie tam byli jako majitelé, čili jak k tomu přišli... Babičce to propadlo a v pozemkové knize už byli potom zapsaní oni, vyhodili babičku z toho bytu i nás, babička dostala nějaký pokojík v Pekařské ulici a my v čísle čtyři u paní Spielmannové.

**Vy si vzpomínáte na tu rodinu Týců jak se k vám chovali?**

No to si vzpomínám jenom na jednu věc, jak paní Tycová stála dole... Prosím, budu citovat, a řvala na mého tatínka: „I kdybyste si prdel namočil do svěcené vody, pořád budete smradlavej žid,“ tak to si jako vzpomínám. Nevím, proč to bylo, možná že kolem ní prošel a nepozdravil, nevím, jenom toto si pamatuju, jak stála dole pod schodama a ječela.

**Mohli jste si z toho bytu, z toho domu, který patřil vaší babičce, vzít věc, mohla si to odnést, když to propadlo?**

No, nějak něco... nábytek jsme si mohli vzít, do toho...

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

**Jaký byl vlastně osud... další osud vašeho tatínka?**

Tatínek byl v té židovské nemocnici v Praze a tam taky zemřel.

**Vy jste ho jela navštívit do Prahy?**

Bohužel ne, protože my jsme ani nesměli jezdit vlakem, když jsem dostala předvolání k registraci, tak musela se mnou maminka zajít na ředitelství drah, aby mi vydali potvrzení, že smím na základě toho předvolání... že smím jet vlakem, jinak jsme vlakem taky nesměli jezdit.

**A kdy jste dostala tuto výzvu k registraci?**

V únoru čtyřicet pět. Totiž...

**Já vás ještě na chvíli přeruším, mě by zajímaly ještě ty události, které tomu předcházely. Čili vy jste zmínila, že tatínek byl v té nemocnici v Praze, že jste neměla možnost ho navštívit, a jaký byl jeho další osud?**

Zemřel. Nevím.

**On zemřel v Praze v té nemocnici?**

Ano.

**Co vaše babička?**

Babička... babička bohužel... tu jsme doprovodili do školy na Hálkově ulici, kam dostala předvolání do transportu, a víc jsme o ní nevěděli. Teprve z Terezínské knihy jsem se dozvěděla, že celý tento transport... to byl transport starých lidí, že šel do Baranavičy, kde vystoupili z vlaku, vykopali jámu a rovnou je postříleli. Když mojí kamarádky tety byly v tomtéž transportě... a když v roce dva tisíce se odbývala v Praze akce Hidden Child neboli Ukrývané děti, tak tam byli lidi i z ciziny. A my jsme se s Gertou domluvily, že bysme tam strašně rády jely a alespoň na ten hrob položily kytičku. Jenomže já jsem se tam právě poptávala, jestli je tam někdo, kdo by nám o tom Baranavičy mohl říct. A byli tam lidi z Ukrajiny a řekli nám... od těch jsem se dozvěděla tady toto, že je postříleli a tak, a řekli nám, ale nejezděte tam, není tam bezpečno. Nehledě k tomu, že to místo není ani nijak pietně upravené, nic... Je to naproti nádraží, my o tom víme, ale není to bezpečné, nejezděte tam. Takže...

**Říkala jste, že jste doprovázely babičku do nějaké školy...**

S maminkou, ano, to byla škola na Hálkové, a tam bylo tehdy shromaždiště židů do transportu. Taky před nějakou dobou...

**Já vás ještě přeruším, vy jste věděla tedy předem, že babička se bude muset do té školy vydat nebo...? Vzpomenete si třeba, jak dlouho předem dostala nějaké vyrozumění a jakým způsobem?**

To přišlo asi tři, čtyři dny předem, jenomže ty transporty chodily postupně, to už se vědělo, to už vlastně všichni čekali, že... Babičku chvilku... Ona nešla mezi prvními transporty, protože trochu nějak na těch seznamech se účastňovala i židovská obec. To totiž... oni věděli, že půjdou všichni, ale dříve či později, protože babička vařila v té kuchyni, tak nešla hned mezi prvníma, ale vědělo se, že půjdou všichni.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

**Ona tedy dostala vyrozumění, že se musí... že musí přijít do této školy. Vzpomenete si třeba, co si s sebou zabalila na cestu?**

No vzpomínám si, že babička chudinka... protože ona... jim říkali, že jedou to Terezína a že tam budou pracovat normálně to, čím jsou vyučeni, tak ona počítala, že tam bude vařit, tak si s sebou brala i recepty, kuchařských knih... podle kterých bude vařit. No, oni si směli teoreticky vzít padesát kilo, jenomže stará paní těch padesát kilo beztak neutáhla. Takže si vzala nejnnutnější oblečení a kuchařské knihy.

**Můžete nám popsat ten den a to místo, kam jste babičku odvedli?**

To je škola v Hodolanech na Hálkově ulici, je to poměrně, tehdy poměrně taková novější škola, no my jsme s ní došli až k místu registrace, dál už jsme nesměli, čili tam jsme se rozloučili, já vím, že jsem hrozně plakala, protože já jsem babičku měla ráda. Já jsem třeba hrozně ráda po večeři vzala knížku a odpochovala k babičce. Babička seděla na otomaně, na stole stála stolní lampa, já jsem seděla tady na židli, pod zadkem polštáře... a teď babička četla noviny a já jsem si četla nějakou knížku. Nebo chodila babička se mnou do výpadu a tak... Takže já jsem babičku měla hrozně ráda, takže tam jsme se rozloučily, babička šla dovnitř a my jsme se vrátili domů, protože dál už jsme nesměly.

**Když jste přicházely k té škole, viděly jste tam přicházet i další lidi?**

No jistě, protože do těch transportů šlo hodně lidí, třeba i z okolí Olomouce, protože aby jim to stálo za to, vypravit vlak, tak tam musel být určitý počet lidí.

**Můžete nám přiblížit nějaký výjev tam odsad', jestli si vzpomenete třeba na ty lidi, kteří přicházeli...**

Ne...

**Jestli to byli...**

Nebyl tam nikdo ze známých, prostě všichni byli smutní, všichni se vlekli, doprovázeli je... některé doprovázeli rodinní příslušníci, některé ne, protože už třeba ti rodinní příslušníci byli pryč, takže... Byla tam taková těžká atmosféra, a já jsem hlavně plakala, protože mi ujela babička.

**A přicházeli všichni samostatně, nebo tam byli třeba i nějaká skupina židů, která by byla doprovázena nějakou ochranou nebo nějakými strážci?**

To si nevzpomínám, jenom si vzpomínám, že chodily skupinky, rodiny nebo jednotlivci...

**Byla ta budova nějakým způsobem strážena, byli tam nějakí vojáci, policisté?**

No tak motali se tam nějakí, myslím, že to byli vojáci, nebo co to bylo... nevím... ale nějaká stráž tam byla, protože jsme šli s babičkou a oni nás hnali pryč. Že dál už nesmíme.

**Kromě toho, že jste doprovázely babičku na to místo shromáždění, říkala jste, že už předtím byly transporty. Byla jste svědkem odchodu lidí do transportu už předtím?**

Ne, jenom jsme třeba věděli, že... třeba zrovna jak jsem říkala, ty děcka, se kterejma jsem chodila do kroužku, tak ti jeli víceméně stejným transportem, že si vzpomínám na Gertu, ona měla takové dlouhé vlasy a nosila takové lokýnky. A těsně předtím než šli do transportu, přišla ostříhaná

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.



nakrátko, že jí maminka ostříhala, aby náhodou nedostala vši. Takže to bylo... Ale oni šli nějak v krátkém rozmezí do těch transportů, jak ta paní Ryšavá, tak ta rodina Abelova. Jinak o Gerti si vzpomínám, že jsem při nějaké akci, nevím už, jestli to byl ten... ta akce v Mohelnici, deník Anny Frankové, tak tam taky byla výstava kreseb dětí z Terezína, a že jsem tam našla dva obrázky podepsané Gerta Abelová. No má celá rodina stolpersteiny v Komenského ulici.

**Vy jste rovněž musela od určité doby nosit hvězdu jako...?**

No jistěže.

**Kdy to bylo, kdy to začalo?**

To bylo v roce... buďto čtyřicet jedna nebo čtyřicet dva, já si teď přesně... spíš bych ale řekla, že to bylo v roce čtyřicet jedna. Proto říkám, že mě ty děcka honily, protože označená hvězdou jsem pro ně byla lovná zvěř.

**Kde se to stalo, tento útok na vás?**

Ve městě, v ulici Osmadvacátého října, mám dojem, jestli jsem nešla z návštěvy u babičky domů, protože co bych jinak v ulici Osmadvacátého října dělala, ale to by tak odpovídalo, že jsem šla... Že jsem byla navštívit babičku a šla domů.

**Můžete nám popsat, co se stalo?**

No tož... já jsem vletěla... no mlátili mě, škubali mě za vlasy a tak. A mě se nějak podařilo utéct a vletěla jsem do jednoho obchodu, kde byl... do drogerie, a tam nějaký pan Čermák, to byl tatínkův známý, a já jsem ho prosila, že mě venku honí německý děcka a on mě přes sklad pustil ven zadem, tak já jsem utíkala domů a už jsem se od té doby potom bála chodit ven.

**Byly ty německé děti v nějakých uniformách nebo stejnokrojích?**

Ne, to si neuvědomuju, já jsem si je moc neprohlížela, já jsem se spíš snažila se krýt a utýct... ale německý děti to byly, protože mluvily německy.

**A to byli kluci i holky?**

Kluci i holky, to bylo... asi čtyři, pět jich bylo.

**Něco na vás křičely?**

No, domlouvaly se, řvali na mě, nadávali mi, „Die Judin!“ a...

**Byla jste svědkem nějaké podobné scény nebo podobného útoku, který na vás tito mladíci spáchali třeba na někom jiném, viděla jste nějakou podobnou scénu někdy ve městě?**

Ne, říkám vám, že já jsem se potom... já jsem si říkala, já bych spíš patřila mezi ty ukrývané děti, protože já jsem vlastně celou dobu... je to blbě, já jsem seděla mezi čtyřma stěnama, já jsem se bála vyjít na ulici. Taky... když bylo po válce, tak já jsem se těžko dostávala do kolektivu děcek, já jsem najednou přišla do třídy, kde bylo – já nevím, dvacet nebo kolik dětí... A já když jsem... zní to... vypadá to blbě... ale já když jsem přišla na Hagibor a do Terezína, konečně mezi děcka, já jsem se

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

najednou cítila líp, že jsem přišla konečně do kolektivu děcek. A navíc děcek, který měly stejnej osud jako já. Že jsem se nemusela ničím tajit, ničím skrývat, že jsem prostě přišla mezi děcka se stejným osudem.

**To by mě právě zajímalo, jaký byl váš další osud. Vy jste nemohla chodit do školy, po tom útoku německých dětí na vás jste se stáhla domů... A... Co se s vámi dál dělo?**

Trochu jsem hospodařila, protože maminka chodila do práce a ona mi od spolupracovníků nosila knížky. Tak já jsem četla a trochu hospodařila doma.

**A jak dlouho, nebo do kdy jste se takto doma schovávala?**

No prakticky až do února čtyřicet pět, to totiž někdy v prosinci maminka dostala předvolání, aby se dostavila k registraci do Prahy, někde Střešovice, to si nepamatuju, tak odjela do Prahy k registraci a večer přijela zpět. No a zas život šel dál. A desát... Začátkem února přesně totéž předvolání k registraci do Prahy Střešovice přišlo pro mě. Na desátého února. Čili jsme počítali, že... maminka se mnou zašla na to ředitelství drah, dostala jsem povolení k jízdě, s taštičkou, s kapesníkem a s krajíčkem chleba jsem jela do Prahy na ty Střešovice. Jenomže tam nás sbalili a odvedli na Hagibor, kde byly dřevěné baráky... to je dneska je tam ten domov pro seniory a kousek je Svobodná Evropa, ale tehdy ta budova tam byla, co v ní bylo nevím, ale byly tam dřevěné baráky a prostě do jednoho toho baráku nás strčili. Tam jsme zůstali do pětadvacátého února, kdy jsme jeli vlakem do Terezína.

**Můžete nám popsat tu vilu ve Střešovicích, jak probíhala ta registrace?**

No jednoduše, přišla jsem ke stolu, předložila jsem to předvolání, dostala jsem číslo a „Běž tam,“ no a... Já v šoku... No a pak nás celou skupinku odvedli přes Prahu na Hagibor.

**To jste šli pěšky?**

Ano.

**Kolik vás bylo?**

Možná dvacet, pětadvacet, já nevím přesně.

**Doprovázel vás někdo?**

No doprovázel nás nějaký četník.

**Jak byste popsala život na Hagiboru?**

Těžko. Já jsem byla... zaprvé, já jsem neměla s sebou ani kalhotky na převlečení, protože jsem dostala totéž předvolání, jaké dostala maminka – a večer se vrátila. Čili na mně se pár děvčat trochu složilo, protože já jsem neměla nic, kromě kapesníku a kousku něčeho k jídlu jsem neměla rein nic, takže mi tam děvčata trochu pomohly... A vlastně až když jsme přijeli do Terezína, tak ta vedoucí toho heimu... z oblečení, které tam zůstalo po děckách, který jely do transportu a nemohly si vzít všechno s sebou, tak mně teprve jakž takž vybavila oblečením. Protože já jsem neměla s sebou nic. Tam ještě někdo mi dal korespondenční lístek, abych mohla mamince napsat, že nepřijedu domů. Tam byli čeští četníci, takže tam to byla takové trochu ještě lidské.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

**Kolik tam mohlo být lidí internovaných na Hagiboru?**

Nevím, nevím...

**Jestli to bylo přeplněné nebo jestli tam bylo...**

Ne, přeplněné to nebylo. Protože tam to bylo vlastně krátkodobě jenom. Je zajímavé, že my jsme přistoupili do vlaku, ve kterém jel transport z Olomouce, čili já naprosto nechápu, proč mě volali do Prahy, když já jsem nastoupila do vlaku a ejhle, ve vagoně Brochovi kluci, s kterými jsem se znala.

**A to byl kdo, ti Brochovi kluci, z jaké byli rodiny?**

No jméno Petr Broch by vám mohlo něco říkat, původně byl dirigentem... to byli kluci, kteří byli úžasně hudebně nadaní, oni taky v Terezíně vystupovali na těch koncertech, po válce vystudovali konzervatoř a Petr byl dirigentem v Karlových Varech, i v Praze nějak, do té doby, než začala akce Slánský a podobně... ale to jméno Petr Broch je v hudebním světě poměrně známé. No byli to kluci, kteří byli tak staří, možná o rok starší než já, já jsem s nima se znala, protože tatínek se znal s jejich tatínkem a občas jsme se setkali... Tak proto jenom to říkám, že to byl transport, který jel z Olomouce, a my jsme do něj přistoupili... v Praze.

**Oni byli rovněž z takzvané smíšené rodiny?**

To bylo smíšené manželství, ano.

**A jak to bylo na tom Hagiboru, tam byli lidé rovněž ze...**

Tam byli... ano, tam byli... tam byli, byli tam i Pražáci a z různých... Byli tam i dospělí, protože oni už potom začali... původně židovští příslušníci smíšených manželství byli do určité doby tím árijským manželem chráněni. Ale ke konci začali už i tyto manžele posílat do Terezína. Výborně o tom... má víc podrobností než já, Dagmar Hilerová v knize „Nemám žádné jméno,“ mimochodem...

**Mne hlavně zajímají vaše vzpomínky... chtěl jsem se zeptat, když jste... říkala jste, že jste v určitý moment museli opustit Hagibor, to bylo kdy, vzpomenete si, které datum?**

No to bylo toho dvacátého února, kdy jsme jeli do Terezína...

**A jak jste se...**

A zase ve štrůdlu nás odvedli na nádraží, tam jsme nastoupili do vlaku a jeli. Byly to osobní vlaky, to podotýkám, byl to osobní vlak...

**A bylo to ráno nebo večer?**

To bylo ráno.

**Na kterém nádraží to bylo?**

To nevím.

**Nebylo to nějaké hlavní nádraží nebo tak, to bylo nějaké menší?**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ne, hlavní nádraží to nebylo, to bych si všimla, to bylo nějaké menší nádraží. Já Prahu neznám, takže nevím, kde to bylo.

**A to jste měli všichni... všichni jste byli označeni tou hvězdou?**

No, měli jsme na krku číslo... A421...

**A hvězdy?**

No tak hvězdy automaticky, hvězdy... neexistovalo nějaké oblečení bez hvězdy. Ale navíc na krku číslo, na špagátku...

**Byl ten transport nějakým způsobem střežen, byli v těch vagonech... byli tam nějakí vojáci, nebo policisté, četníci?**

Občas prošel někdo, ale mně to šlo nějak kolem, já jsem byla v takovém víceméně stavu trvalého šoku, protože prostě najednou...

**A vy jste věděla, kam jedete?**

No to jsme věděli, že jedeme do Terezína.

**Můžete nám popsat ten okamžik, kdy ten vlak... nebo vlastně, kam vás ten vlak dovezl?**

No ten vlak nás dovezl na nádraží... honem... já přemýšlím, jak se to řekne česky, šlajsna... já mám dojem, že čeština pro to nemá... tam jsme vystoupili z vlaku, nahnali nás do takové velké místnosti, kdo měl... jinak co věděli, že jdou do transportu, tam měli kufry, jenomže já jsem měla jenom malou aktovečku, v ní nic, tak já jsem prošla rychle... A tam už nás dospělí shromáždili a odvedli do heimu.

**V tom transportu, co jste byla, do Terezína, tam byli jenom mladí lidé, nebo tam byli i starší, celé rodiny?**

Byli tam i nějakí dospělí, hodně bylo právě děcek z těch smíšených manželství, ale i nějakí dospělí. Ale nějak velký transport to nebyl.

**To nádraží to bylo teda přímo v Terezíně?**

To už bylo přímo... to už bylo v Terezíně, to už bylo vybudované.

**Jaká panovala atmosféra na tom nádraží, byl tam nějaký křik, byli tam němečtí vojáci nebo jak to vypadalo?**

Křik tam nebyl, všichni byli víc zakřiknutý takový, všichni byli smutní... Jdete do neznáma, nevíte, co vás čeká, nevíte, co bude...

**Co se s váma dělo dál, po příjezdu?**

No, tak já jsem šlajsnou prošla velmi rychle, venku už byli dospělí, kteří si nás rozebrali, a jako děcka jsme šly do kinderheimu „L410“, tam mě uvítala paní Grushoferová, uvedla mě mezi stejně stará děvčata, které už tam byly o pár dní nebo týdnů dřív... A tak mě seznámila s denním režimem, protože povin... a když jsem jí řekla, „Kde máš věci?“ tak jsem jí to vysvětlila, tak mi okamžitě zavedla

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

za tou lagerelteste, ta mě vzala do skladu, trochu mě vybavila nějakým prádlem a oblečením... A tak mě seznámila s denním režimem a říkala, „A zítra se půjdeš přihlásit do práce, protože tady je pracovní povinnost od dvanácti let, tak zajdeš na pracovní úřad a oni tě někam zařadí...“

### **Kam jste byla zařazena?**

Já jsem tam byla... známá holka, taky Olomoučanka, Mariána, tak se na mě... a já jsem byla drobná, slabounká, tak říká, „Co s tebou, doktor Preiss, ten zubař, potřebuje instrumentářku, tak půjdeš k němu,“ tak mi vysvětlili, kam mám jít a já jsem u doktora Preisse, u zubaře, dělala instrumentářku. Hrozně se mi to líbilo, no dokonce, když jsem přijela domů, tak jsem uvažovala, že bych se tomu věnovala, jenomže ta škola tehdy byla buďto v Mariánských lázních nebo v Karlových Varech, a to by znamenalo tam být v internátě a na to nebyly peníze, tak jsem musela jít na obchodní v Olomouci. Zaučovala mě právě ta Dáša Berzeti, později Hilarová, takže... a mě se to tam velice líbilo.

### **Koho jste vlastně léčili, komu jste spravovali zuby? Vězňům nebo i...?**

No vězňům, sice nebyly nějaký materiály... ale... trhaly se zuby a nějaké ty obyčejné plomby se daly... se dělaly...

### **Chodili k vám třeba i němečtí vojáci nebo ostražáci toho tábora?**

Kdepak, ti by se přece nenechali ošetřit od žida, ti měli svoje... ale pacienti, obyvatelé Terezína k nám chodili.

### **A kde jste vlastně byla ubytovaná, můžete nám nějak popsat to místo, kde jste bydlela?**

No tam kolem toho ubytování... V Terezíně byly ulice označeny... označené něco jako v New Yorku, „L“ a „Q“ a my jsme byli „L410“. To byl kinderheim, jenomže po krátké době nás přestěhovali do staré pošty. Měla přijet švýcarská komise, a tak se ta pošta vydesinfikovala, vymalovala... bohužel v Terezíně byl různý žravý hmyz. Já se začnu drbat... A ta pošta se vydesinfikovala, vymalovala, vybavila novým nábytkem, to jest palandama, poličkami... kdy byly všechny ty palandy... byla v jednotné barvě, každé pokoj v jiné, příkrývka, poličky, na kterých byly závěsy s aplikacema zvířat, ale s přísným zákazem, co v té poličce smí být, a ostatní věci... třeba nebyl kde si dát kartáček na zuby, tak to jsme... ty deky se asi podobným způsobem, jak to mám tady... deky se srolovaly dozadu a co nesmělo být v poličce jsme schovali za tu deku. No než přišla komise, tak nás přestěhovali hrdě do toho kinderheimu, umyly se, uklidily se... umyly se chodníky, leckde se vysázely kvítka, prostě spiegel nickel, komise přišla, prohlídla, uznala, že Hitler věnoval židům perfektní město...

### **Vy jste viděla... Vy jste viděla tu komisi přicházet?**

No my jsme viděli z dálky, jak chodili. Viděli jsme je. Za úklid jsme dostali, protože jsme umývali chodníky a tak podobně, tak za úklid jsme dostali sklenici marmelády a půlku chleba. No to byla sláva, protože navíc půlka chleba byla dobrá.

### **Co jste vlastně dostávali k jídlu v Terezíně?**

Blafy. Jak vám to mám... ono to bylo někdy nedefinovatelné, čili brambory a nějaká tunke, jako omáčka. Byl napsaný jídelníček – Kartoffeln und saure Tunke, Kartoffeln und dunke Tunke, jako brambory a omáčka, ale ono to bylo někdy těžko definovatelné. Jinak na večeři... jsme dostali

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

týdenní přiděl chleba, to byla jedna snídaně, a občas jsme dostali takovou konzervu Blutwurst, jako krevní tučnice.

**Přicházela jste do styku s ostrahou Terezína, s...?**

Ne, já jsem s ní do styku nepřišla, protože já jsem šla poměrně krátkou cestu z toho „L410“ do té ordinace, já jsem šla přes centrum města a nepříliš daleko, takže já jsem s ní do styku nepřišla. Do styku s ní přišly děcka, které třeba pracovaly v tom polním hospodářství nebo někde venku, ale já ne.

**A uvnitř se pohybovali nějací bachaři nebo vojáci?**

Ne, ne, já jsem s nimi do styku nepřišla.

**Vy jste přijeli transportem do Terezína, byla jste svědkem příjezdu nějakých dalších transportů?**

Ne, tady těch transportů ne, protože jsem nikoho nečekala, tak jsem ani na to nádraží nechodila, protože jsem věděla... protože jsem neměla z rodiny nikoho, kdo by tam mohl... třeba některý děcka tam chodily, jestli tam nepřijede třeba jejich sestra, ale třeba Kitty Lachsová se chodila občas podívat, jestli nepřijede její mladší sestra, ale já jsem neměla důvod tam chodit.

**Nebo byla jste svědkem, že by nějací lidé byli shromážděni nebo byli nuceni odejít z Terezína do transportu?**

Ne, to už... když my jsme tam přijeli, tak už Terezín... už transporty na východ skončily, protože právě naopak tam už začaly jezdit transporty z těch ostatních koncentráků. Takže tam už... to už skončilo.

**Vy jste se setkala s někým, kdo by takhle přijel do Terezína z ostatních transportů nebo viděla jste třeba přijíždět transporty z jiných táborů?**

No myslíte z těch koncentráků... ano, předtím jsme s paní Grushoferovou... se vědělo, že přijdou transporty, tak jsme šli nACPávat slavníky, a potom tam jezdili už chudáci, to bylo nepředstavitelné, to byly kostry...

**A vy jste sama viděla ty vězně, co přijížděli?**

No jistěže.

**A kde jste se s nimi mohla setkat?**

Třeba když je přenášeli z toho nádraží... byly zřízeny lazarety, tak když je přenášeli z nádraží... protože to bylo... paní Grushoferová na nás byla poměrně přísná, říkala, „Děcka nemote... pomoci nemůžete, tak se tam nemotejte, zbytečně budete překážet a je nebezpečí, že něco chytnete,“ a já dodnes tady toto dodržuju, kde nemůžu pomoci... když nemůžu pomoci, tak tam nelez. Nejdou takzvaně čumět. To ve mně dodnes zůstalo... nebo třeba jedna její poučka – „Děvčátka, špína, kterou není vidět, je cítit, to si pamatujte,“ a na to jsem si vzpomněla, když nám řekli, „A vy si berete bílýho psa?“ na tom je vidět špína. A já jsem řekla, „Jo... když pohladím máho psa, tak protože je čistý... a vy máte černýho psa, na něm ta špína není vidět, a pohladíte ho a máte špínu na ruce,“ špína, kterou není vidět, je cítit... To jsou dvě její poučky na které...

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

**Mě by ještě zajímalo, jestli byste se nám mohla pokusit nějak přiblížit ten výjev, který jste viděla, když přijížděly transporty z těch jiných táborů, vy jste teda byla někde u toho nádraží nebo vy jste viděla, jak je...?**

Ne, já jsem šla z práce a zrovna přenášeli... to byli... pokud mohli, tak šli, ale taky je přenášeli, oteřé nemohli jít.

**Jak vypadali ti vězni?**

Uboze. Kostry potažené kůži v modrobíle pruhovaných hadrech.

**Měli ty uniformy označeny nějakými znaky nebo...?**

To jsem si nevšimla, víte to... těch lidí je vám líto, ale takových podrobností si nevšimnete.

**Kolik lidí jste takhle viděla? Těch vězňů, kolik jich mohlo být?**

Těžko říct, těžko říct, to byly davy.

**A kde vlastně byly umístěny ty lazarety provizorní, jak jste říkala?**

No, zřejmě pro ně umístili... pro ně uvolnili nějaké budovy, prostě sestěhovali lidi, protože už přestaly transporty tam chodit, tak prostě zřejmě uvolnili tam nějaké ty budovy, a zřídily se tam lazarety. Oni totiž... v Terezíně, jako ve všech koncentracích, byli i zdravotníci, takže dělali, co mohli.

**Vzpomínáte si, nebo co se vám vybaví z těch posledních dnů... válečných dnů v Terezíně, jak to vypadalo v Terezíně?**

No v Terezíně... kolem Terezína jezdily tanky s ruskými vojáky... A o tom, že Praha povstala jsme věděli, protože ono sem tam zřejmě i ti dozorcí zprávy měli, a tak se... sice občas se po Terezíně šířily, říkalo se tomu bonkesy, zprávy pravdivé i nepravdivé. Čili... nikdy se nevědělo... ale o tom, že je... že vzniklo pražské povstání, se vědělo, no a všeci jsem byl nervózní, jak co... jak to dopadne. Já jsem přijela do Terezína v únoru, kdy vlastně už byla bombardovaná Praha, děvčata z Prahy se na mě vrhly, „Co nám o tom můžeš říct...“ Jenomže já jsem o tom nevěděla nic, rádio jsme pochopitelně neměli, takže já jsem vlastně o nějakém bombardování Prahy v únoru čtyřicet pět nic nevěděla.

**Mohla jste... byla jste nějakým způsobem ve styku s vaší maminkou Terezíně?**

No jednou za měsíc jsme dostali korespondenční lístek, kde bylo, „Jsem zdravá – nejsem zdravá,“ prostě... vyškrtalo se pochopitelně „Mám se dobře, jsem zdravá, zdravím tě,“ a takže... a dokonce jednou za určitou dobu maminka směla poslat, tak mi poslala balíček. Takže jednou za měsíc jsme dostali korespondák, že jsem jí... že měla zprávu, že žiju.

**Vzpomenete si na ten okamžik osvobození tábora?**

No tak to bylo, to bylo velké hurá, a desátého května ráno přijel vlak, osobní vlak vypravený z Prahy, pro... že odveze... co pobere, že odveze Pražáky. A pan Glucklich, s jeho dcerou jsem byla na pokoji, s Monikou, tak se jim podařilo, že se dostali... že se dostanou do toho vlaku a řekl, že mě vezme s sebou. Já totiž nevím, říká se, že lidé narození ve znamení štíra mají štěstí u druhých lidí, že si dovedou velmi snadno získat přátele. Nevím, jestli je to tím, ale já jsem skutečně dosti často měla

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

šťestí na hodné lidi. Tak pan Glucklich mě vzal s sebou tady tímhle vlakem do Prahy a byla jsem u nich až do devětadvacátého května, kdy se mu podařilo najít někoho známého, kdo jel do Olomouce, protože on mě nechtěli pustit jen tak samu vlakem na pas blind... Mamince jsem samozřejmě hned napsala, že jsem v pořádku a že přijedu, až někdo ze známých pojedje do Olomouce a vezme mě s sebou. No tak se podařilo najít nějaké známé, tak devětadvacátého května jsem se vrátila do Olomouce.

**Já vám děkuju mockrát za rozhovor.**

**Ještě po krátké pauze bych se vás chtěl zeptat na... na to, jakým způsobem vlastně jste získali, nebo jestli se vám podařilo získat zpět majetek, který patřil babičce a vlastně rodině, rodinný majetek?**

No, já jsem zrestituovala ten dům v té Štefanikově ulici, protože byl v poměrně špatném stavu a já taky nejsem ve věku, abych podnikala, tak jsem ho urychleně prodala.

**Co se stalo vlastně s tou rodinou... jak se jmenovali, Tejcovi? Týcoví?**

Týcovi? Tak k tomu vám řeknu perličku – já jsem totiž neuvažovala o restituci, a náhodou moje... já vždycky říkám, že to je moje adoptivní dcera... nějak jsme o tom mluvili a ona mi říkala, „A vy jste si nepodala žádost o restituci?“ říkám, „Jano, nemám na to nervy,“ – „Paní Smékalová, nebuďte blbá, víte, kdo si o ten barák žádá? Dcera těch arizátorů, a já vám domluvím schůzku s mým právníkem,“ zdvihla telefon, zavolala doktora Jašků, já jenom abych jí před ním neshodila, jsem teda do té restituce šla. A dobře jsem udělala. Ale ta perlička, ta jejich dcera... protože jim to po osmačtyřicátém roce vzali, jim to znárodnili, a ona měla tu drzost jejich dcera si o to žádat. A to jsem se dozvěděla tak... čirou náhodou bokem.

**Já vám děkuju mockrát za rozhovor.**